

كۆبۈنەنە ۋە ئۆپكە پلەس و داۋاكەي بايدن و گوراني كەشۋە ۋە

04-11-2021

نوسەرەكان

مەحمۇد بابان

كورتە : لەكاتىدا جىهان سەرقالى خستەرووی دەرکەوتەكانى گوراني كەشۋە ۋە دانانى نەخشەرىگاي داھاتوو بۇ رىگەگرتن لە روودانى كارەساتى سرووشتى لە گلاسكو كە بە COP26 ناسراۋە، كە زۇربەي گورانكارىيەكان بەھۆى سووتانى نەوتەۋەيە، بەلام جو بايدن، سەرۆكى ويلايەتە يەكگرتوۋەكانى ئەمريكا لەم كۆبۈنەنەۋەيەدا تاماژەي بەۋەكرد بەرزبۈنەۋەي نرخی نەوت و گاز بەھۆى ولتانى ئۆپكەۋەيە و داۋاي لە ولتانى بەرھەمھينەرى نەوت كرد ئاستى بەرھەمھينان بەرزبەنەۋە بۇ گەرانەۋەيەكى بەھيزى ئابوورى جىهان، پيشتريش لە راگەياندراۋيكد كۆشكى سىپى ھەمان داۋاي لە ولتانى نيو رىكخراۋى ئۆپكە كردبوو.

مه محمود بابان-ناوهندی لیکۆلینهوهی رووداو |

رپۆرت-5 کۆبوونهوهی ئۆپیک پلەس و داواکە و گورانی کەشوههوا

بەپارە رۆژی 4 تشرینی دووهمی 2021 (پینجشمه) وهزیرانی نهوتی وڵاتانی ئۆپیک و هاوپهیمانهکانی که به ئۆپیک پلەس ناسراوه کۆبینهوه لهبارە ههلسهنگاندنی رهوشی بازار و بێباردان لهسەر بێ زیادکردنی بهرهممهینانی نهوت له مانگی داهااتوودا، له لایهکی دیکهوه جۆ بایدن بۆ دووهمجار داوای له وڵاتانی ئۆپیک کرد که بهرهممهینانی نهوت زیاد بکهن؟ لێرهدا دوو پرسیار سههرکی ههیه، بۆچی بهرهممهینانی نهوت زیادبکریت، لهکاتیکیدا جیهان پنیویستی بهکهمکردنهوهبهتی و ئایا سعودیه دهچیته ژێر باری ئهم داواپهی ئهمریکاوه؟

لهکاتیکیدا جیهان سهرقالی خستنهرووی دهکهوتهکانی گورانی کەشوههوا و دانانی نهخشهریگای داهااتوو بۆ رێگهگرتن له روودانی کارهساتی سهرووشتی له گلاسکو که به COP26 ناسراوه، که زۆریه گورانکارییهکان بههۆی سووتانی نهوتهوهیه، بهلام جۆ بایدن، سهروکی ویلايهته پهگرتووهکانی ئهمریکا لهم کۆبوونهوهیهدا ئاماژهی بهوهکرد بهرزبوونهوهی نرخي نهوت و گاز بههۆی وڵاتانی ئۆپیکهوهیه و داوای له وڵاتانی بهرهممهینهری نهوت کرد ئاستی بهرهممهینان بهرزیکه نهوه بۆ گهپانهوهیهکی بههیزی ئابووری جیهان، پینشتریش له راگهیانداوێکیدا کۆشکی سهپی ههمان داوای له وڵاتانی نیو ریکخراوی ئۆپیک کردبوو.

لهراستیدا زیادبوونی خواست بۆ نهوت و داوای زیادکردنی بهرهممهینانی نهوت پینچهوانهی ئهو رهوتهی ئیستایه له گلاسکو که جیهانی بهخویهوه سهرقالکردوو، که دانانی نهخشه رێگایهک بۆ پابهندکردنی وڵاتان به کهم بهکارهینانی بهرهممه نهوتیهکانهوه له ئیستاهه تاوهکو دهیهکانی داهااتوو، ئهویش به ئامانجی کهمکردنهوهی گورانکارییهکانی کەشوههوا، بهلام خواست بۆ نهوت تاوهکو دیت زیاتر دهکات و بهرزترین ئاستی خۆی تۆمارکرد که 100 ملیۆن بهرمیل لهروژیکدا[1].

له ئەمسالدا نرخي نهوت بهردهوام روو له بهرزبوونهوه بووه و ئاستیکی نمونهی لهماوهی ههوت سالی رابردوودا تۆمارکردوو. رۆژی چوارشهمه نرخي نهوتی برینت به 83 دۆلار بۆ ههر بهرمیلیک مامهلهی پێوهکرا، ئهویش داوای بۆبوونهوهی داتاکانی پهیمانگی نهوتی ئهمریکا API لهبارە نهوتی ئهمبارکراوی ئهمریکاوه[2]. چاوهپواندهکریت بپاری ریکخراوی ئۆپیک و هاوپهیمانهکانی لهسەر نرخي نهوت بۆ مانگی داهااتوو پهکلاکهروه بێت، ئهمهش سههرهپای ئهوهی ئهمریکا ئاماژهی بهوهدا ئهگهر بهرهممهینان زیاد نهکریت لهلاپهن ئۆپیکهوه ئهوا پهنا بۆ بهکارهینانی نهوتی ئهمبارکراوی نیشتمانی خۆی دهبات[3]. له لایهکی دیکهوه چین که وڵاتیکی سههرکی بهکارهینهری نهوته لهجیهاندا داتاکانی ئاماژه بهوهدهکات نهوتی ئهمبارکراوی روو له کهمبوونهوهیه و پهناي بردوووتهوه بهر بهکارهینانی خهلوژ بۆ پکردنهوهی پنداویستییهکانی له دوو مانگی رابردوودا[4].

لهراستیدا، داواکە ئهمریکا له ئۆپیک، بهتایبهتی رووی له سعودیه چونکه له 1973وه ئهمریکا هاوردهکارییهکی سههرکی نهوتی سعودیه بووه، تاوهکو ئهم دهیه که ئهمریکا بۆ پهکهمجار بووه ههئاردهکاری نهوت لهجیاتی هاوردهکار، بهلام هیشتاش بهپنی سهنتهری نهوتی که نهدی له چوار مانگی سههرهتای ئەمسالدا نزیکه 56% نهوتی هاوردهکاری ئهمریکا له لایه وڵاتانی ئۆپیکهوه دابینکراوه، که سعودیه گهورهترین بهرهممهینهری نیو ریکخراوهکهیه.

له سن سالی رابردوودا ئهمریکا رۆژانه نزیکه 300 ههزار بهرمیل نهوتی له سعودیهوه هاوردهکردوو، که بهرزترین لهمانگی حوزهیران 2020دا بووه، که 1 ملیۆن و 206 ههزار بهرمیل نهوت بووه و کهمترینش له مانگی بهکی ئەمسالدا بووه که 207 ههزار بهرمیل نهوتی رۆژانه بووه. بپوانه گرافیکی پهکهم لهبارە 8 مانگی سههرهتای ئەمسال و دوو سالی رابردوو لهبارە ههئاردهی نهوتی سعودیه بۆ ئهمریکا.

گرافیک 1: ههئاردهی نهوتی سعودیه بۆ ئهمریکا له ههشت مانگی سههرهتای سالی 2019، 2020 و 2021دا

چاوهپواندهکریت ئۆپیک و هاوپهیمانهکانی بهتایبهت سعودیه و روسیا لهسەر ههمان سیناریوی پینشوویان بهردهوام بن له زیادکردنی خستنهرووی مانگانه تاوهکو کۆتایی 2022، که بۆ مانگی داهااتوو 400 ههزار بهرمیل نهوتی دیکهیه. ههروهها، ههردوو وهزیری نهوتی کوهیت و عێراق جهختیان لهسەر ههمان بپکردوووتهوه، ئهویش بۆ راگرتنی بالانسی نرخي نهوت، لهکاتیکیدا وڵاتانی بهکارهینهری نهوت

لهنیواندا ژاپون وهیندستان فشارهکانیان لهسهر سعودیه و روسیا زیاتر کردووہ بو زیاترکردنی نهو برہی برپارہ له مانگهکانی داهاتوودا بیخه نورو.

روژی 23ی مانگی رابردوو وهزیری نوتی سعودیه ئاماژہی به وه کرد تاوه کو ئیستا جهخت له وه ده که نه وه که نوتی زیاتر به رهم نه هیئن وه ناردهی بازپهکانی بکن چونکه هیشتا بلاو بوونه وهی شه پولهکانی کوئید به رده وامه، که ئهمهش به شیوه یهک له شیوهکان ره تکرده وهی داواکهی ئهمریکا بوو، هه رچه نده وهزیری وزهی ئهمریکا رایگه یاندووہ په نا بو به کارهینانی نوتی ئهمبارکراوی نیشتمانی ئهمریکا ده بهن بو دابه زاندنی نخی نوت، ئه گهر ئۆپیک به ره مهینان زیاد نه کات.

به پی لیدوانی به ریوه بهری دارایی کومپانیای بی پی به ریتانی، له سالی داهاتوودا خواست بو نوت ده گه رپته وه بو پیش قونای بلاو بوونه وهی کوئید-19، که ئهمهش کاریگه ریه کی گه وهی له سهر دیاریکردنی نرخ له سالی داهاتوودا داده نیت، چونکه ئیستا به ره مهینانی نوتی روژانهی ئهمریکا 1.7 ملیون به رمیل که متره له پیش قونای کوئید و ئۆپیک و هاو په یمانه کانیشی پلانی خستنه رووی مانگانهی نوتیان دارپشتووہ، که واته ئه و زیاد بوونه وهی له خواستی روژانهی نوت به هوی ئاسایی بوونه وهی چالاکیهکان دیته ئاراهه واده کات 2.5 ملیون به رمیل نوتی روژانه کورتهینان له خستنه روو بو خواست هه بیئت، هه ربویهش بانگی ئهمریکا پیشبینیهکانی نخی نوتی بو 120 دۆلار بو هه ر به رمیلیک تاوه کو به هاری 2022 کردووہ [5].

گورانکاریهکانی که شوه وا چهنده به هیز بیئت و لیکه و تهکانی چهنده روونتر ده ربکه ویت له جیهان، هیشتا ناتوانیت جیهان، هه ردوو لایهتی ولاتانی به کارهینهر و به ره مهینهری وزه له و راستیه دوور بخاته وه که نوت سه رچاوه یه کی سه ره کیه له دابینکردنی پیداو یستیهکانی ئهمرودا، هه ربویهش ولاتانی گه وه به کارهینهری نوت و جو بایدن داوا ی زیادکردنی به ره مهینانی نوت له ولاتانی ئۆپیک ده کن، چونکه پیداو یستی ئهمرو ن نه وه کو داهاتوو؟

له کو تابییدا په نابردنی ئهمریکا بو به کارهینانی به دهگی نیشتمانی نوت له وانه په چاره سه ریکی کاتی بیئت و له سالی داهاتوودا بییته هوی زیاتر به زرکردنه وهی نخی نوت و په یوه ندییهکانی ئهمریکا و سعودیه بخاته قونایکی نوییه وه، چونکه وهزیری وزهی ئهمریکا له چاوپیکه و تنیکدا ئاماژہ به وه کردووہ که په کیک له ئامرازهکانی که مکردنه وهی نخی نوت ده ستیردنه بو به دهگی نوتی نیشتمانی ئهمریکا و ریگه ده دم سه روک بایدن نه و برپاره بدات و رایبه گه یه نیئت. هه روه ها دوورگرتنی سعودیه له وه لامدانه وهی ئهمریکا له باره ی زیادکردنی به ره مهینانی نوت وه بو ئه وه ده گه رپته وه که نایه ویت نه و بالانس ه ی بو نخی نوت به م شیوه یه ی ئیستا دروو ستبووه بگوریت، هه رچونیک بیئت برپاری روژانی داهاتوو ئۆپیک له باره ی به ره مهیناوه ه یچ له و راستیه ناگوریت که نخی نوت له کو تابی ئه مسال و سه ره تای سالی داهاتوودا جیگیری به خووه نابینیت، به لام هه موو ئاماژہ کان بو نه وهن روو له به رزبوونه وه بیئت.

سه رچاوه کان

<https://www.bloomberg.com/news/articles/2021-11-02/bp-says-oil-demand-is-back-above-100-million-barrels-a-day> [1]

<https://www.reuters.com/business/cop/oil-prices-fall-industry-data-shows-big-build-us-inventory-2021-11-03> [2]

<https://www.ft.com/content/42c9f6c3-ad59-42a3-b9c2-1d79850f96af> [3]

<https://www.worldoil.com/news/2021/11/1/china-s-oil-inventory-hits-four-year-low-ahead-of-opec-meeting> [4]

<https://www.rudaw.net/sorani/kurdistan/031120216> [5]